

OSLO STATSADVOKATEMBETER

STATSADVOKATEMBETER	
J.nr:	2017 00568-8
	28.09.2017
Arkiv:	690
Saksbeh:	HST

Til Riksadvokaten

DERES REF.: 201700568

VÅR REF.: 201700615

DATO: 27.09.17

TILSYN MED OG VURDERING AV POLITIETS OPPFØLGING AV SAKER HVOR DET ER GJENNOMFØRT TILRETTELAGTE AVHØR

Det vises til Deres brev av 7. april 2017, der det særlig anmodes om tilbakemelding på i hvilken grad fristene for gjennomføring av tilrettelagte avhør påvirker den samlede saksbehandlingstid, kvaliteten på etterforskningen og intern prioritering av sakene.

1. Innledning

Oslo statsadvokatembeter har gjennom inspeksjoner av geografiske driftsenheter i vår region, samt ved enkeltsaksbehandling ved embetet, gjennomgått totalt 90 saker. I de fleste av sakene er det flere avhør, slik at antall gjennomgåtte tilrettelagte avhør er høyere. I forbindelse med inspeksjonene ble det utarbeidet en "sjekklister" som ligger vedlagt. Hva gjelder spørsmål 1-3 og 11 ba vi om skriftlig tilbakemelding fra politiet, gjerne med konkrete eksempler på prioriterte saker som ble skadelidende som følge av gjennomføring av tilrettelagte avhør. Når det gjelder "stikkprøvene" ble det laget et skjema som den enkelte statsadvokat fylte ut mens saken ble behandlet her. Også dette skjema vedlegges til informasjon.

Vi har for øvrige innhentet Oslo politidistrikt sitt svar av 18. april 2017 og Øst politidistrikt sitt svar av 19. april 2017 til POD, som også vedlegges.

2. Overholdelse av frister

Innledningsvis bemerkes at innføring av lovbestemte frister for gjennomføring av tilrettelagte avhør har gode grunner for seg, særlig gjelder dette de alvorligste sakene.

Våre undersøkelser har vist at svært få av de tilrettelagte avhørene er gjennomført innenfor lovpålagt frist. Årsaken til dette har vært manglende kapasitet på etterforskning og avhørere, mangel på avhørsledere og ventetid hos Barnehuset. Det ble for øvrig opplyst at kapasiteten hos Barnehuset i Oslo nå var bedre slik at fristoversittelse i mindre grad skyldes Barnehusets kapasitet. Det ble også opplyst at fristbrudd kun unntaksvis skyldtes mangel på avhørsledere (jurister). Fordi flere av juriststillingene var ubesatt, var det ikke alltid slik at avhørsleder også var påtaleansvarlig i saken. Dette varierte imidlertid noe mellom de ulike driftsenhetene.

Det ble også påpekt at fristene løper uavhengig av helg og helligdager, hvilket i realiteten medfører at fristene oppleves som enda kortere. I den forbindelse ble det vist til at det praktiske rundt gjennomføringen av avhørene også er tidkrevende, herunder å finne tidspunkter som passer for barnehus, bistandsadvokater, barnevern, barnet selv med eventuelle verger og de som skal følge barnet, samt for politiet.

Hva gjelder vurderinger knyttet til hvilken frist som rent faktisk gjelder viser vår gjennomgang at det er ulik praktisering av dette. Ved "gamle Asker og Bærum" merket vi oss at flere av sakene ble vurdert til å være avhør som skulle gjennomføres innen 2 uker, og ikke 1 uke. Dette i motsetning til GDE Øst hvor de fleste saker ble vurdert å falle inn under 1-ukes frist. Også våre øvrige inspeksjoner har vist at det er ulik forståelse og vurdering av fristreglene. Ved de fleste driftsenhetene var det juristene selv som vurderte hvilken frist som var aktuell, men også her varierte praksis noe. Etter vårt syn er det viktig at påtaleansvarlig jurist selv vurderer dette, og da etter en felles forståelse og vurdering for anvendelse av fristene. Ulik praktisering av regelverket kan for øvrig også medføre at rapporteringen på fristbrudd blir mangelfull.

Ved de fleste geografiske driftsenhetene ble det opplyst at de korte fristene også påvirket i hvilken grad politiet fikk foretatt nødvendig etterforskning forut for tilrettelagte avhør. Det ble vist til konkrete eksempler der det under gjennomføringen av det tilrettelagte avhøret kom informasjon som politiet burde hatt kunnskap om forut for avhøret. Som eksempel ble det nevnt opplysninger om mulige diagnoser som den avhørte hadde og som hadde betydning for selve gjennomføringen av avhøret. Videre ble det vist til at det ofte var ønskelig med "bakgrunnsinformasjon" for eksempel fra skole/barnehage/barnevern og helsevesen, men som politiet ikke, i tilstrekkelig grad, fikk innhentet i forkant av avhøret.

Det ble også pekt på at den praktiske tilrettelegging i forkant av avhør er tidkrevende, som nevnt ovenfor. Det er mange aktører som skal møte og ved flere av driftsenhetene var det etterforsker selv som håndterte dette, hvilket igjen medfører at verdifull etterforskningskapasitet blir brukt på andre ting enn etterforskning. Etterforskere selv påpekte også at tiden som går til tilretteleggingen også henger sammen med mangelfulle avklaringer og rollefordeling mellom politiet og andre offentlige og private aktører som pålegges oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av de tilrettelagte avhørene – bl.a. spørsmål om hvem som skal følge barnet til avhøret. De korte fristene medfører også at politiet i enkelte saker, opplever at de ikke får tilstrekkelig tid til å forberede selve avhøret. Dette er uheldig og kan påvirke kvaliteten av avhøret. Fra Riksadvokatens rundskriv om avhør hitsettes; "*Et grundig og godt forberedt avhør sparer tid og hever kvaliteten på avhøret. Med relevante og poengterte spørsmål og en hensiktsmessig tematisering sikrer man effektive avhør, og kan også redusere behovet for flere avhør. I tillegg legger en god avhørsplan til rette for en pedagogisk avhørsrapport.*

Dette krever at avhører har nødvendig kunnskap om faktum og aktuelle straffebestemmelser. Generell kunnskap om lovens straffbarhetsvilkår og norsk avhørsmetodikk er en forutsetning, og gjelder uansett tidspunkt, sakstype og avhørsform. Før avhøret bør avhører ha en klar oppfatning av:

- *formålet med avhøret*
- *hva som bør belyses*
- *eventuelle konfrontasjoner (og når dette i så fall bør skje)"*

Det ble av enkelte også påpekt at avhørslederne (juristene) ikke alltid hadde tilstrekkelig kunnskap om saken for å kunne bidra med hvilke problemstillinger eller spørsmål som hadde særlig rettslig relevans. Årsaken til dette ble opplyst at juristene måtte bistå hverandre med gjennomføringen ved å ta avhør på kort varsel og derfor ikke alltid hadde tilstrekkelig med tid til selv å gjennomgå sakens faktum i forkant av avhøret.

Fra Oslo pd GDE Sentrum ble det på spørsmål om overholdelse av fristene uttalt følgende:

"Vi opplever at dette er særlig problematisk ved hastesaker, der siktede sitter i arresten eller er varetektsfengslet. Det er utfordrende å argumentere for at fire ukers varetekt er forholdsmessig når lovpålagt frist for TA er en uke.

Vi har opplevd at vi har måttet løslate pågrepne fra arresten før vi har fått beramningstidspunkt for TA. Vi har kun fått beskjed om at fristen ikke kan overholdes. Vi har også bedt barnevernet snakke med barna fordi vi ikke har fått berammet TA innen rimelig tid og det har vært nødvendig for oppfølging av barna fra barnevernet side å få informasjon fra dem."

Følgende ble uttalt av en av avhørerne ved Oslo pd. GDE Øst:

"•Det er til tider lite informasjon om saken og bakgrunn for anmeldelse (rekker ikke å bygge opp saken nok i forkant for å gjøre et godt avhør) Dette gjelder informasjon i saken samt dokumentasjon på hvilke tilstand barnet er i (diagnoser og utfordringer)

•En del saker har dårlig kommunikasjon mellom barnevern og politi i forhold til deling av informasjon og hva som er gjort i saken fra før den kommer til oss

•Personlig tror jeg at de korte fristene i mange saker ikke hever kvaliteten på etterforskningen da fristen blir hovedfokus – dette kan også føre til at "feil saker" også blir prioritert."

Det bemerkes i denne forbindelse også at årsaken til at avhør ikke gjennomføres innenfor lovpålagt frist også kan skyldes forhold rundt den som skal avhøres. For eksempel kan den fornærmede ikke møte på grunn av forhold rundt egen helse, eller at skolesituasjon medfører at avhøret må utsettes. Eller at barnet er akutt plassert av barnevernet og trenger stabilitet før det kan gjennomføres avhør. Dette tas det ikke høyde for ved beregning av fristene.

Det er grunn til å påpeke at de korte fristene som lovgiver har satt først og fremst skal være av hensyn til barnet og ikke nær sagt på tross av barnet. Det er, etter vårt syn, grunn til å se nærmere på fristens lengde, herunder hva som rapporteres som fristbrudd og ikke. Politidistriktene rapporterer månedlig til Politidirektoratet på fristene vedrørende tilrettelagte avhør. Det blir i utgangspunktet ikke differensiert på årsak til brudd og det blir heller ikke stilt spørsmål om kvaliteten på arbeidet.

Ved vår "stikkprøvekontroll" var det også eksempler på at politiet ikke i tilstrekkelig grad hadde innhentet og satt seg inn i tidligere anmeldte forhold. Særlig gjaldt dette saker hvor barnet som skulle avhøres var vitne og ikke nødvendigvis fornærmet og hvor det forelå tidligere anmeldelser for vold i nære relasjoner. Om dette skyldes manglende kapasitet er noe usikkert, men det understrekes herfra betydningen av å innhente tidligere relevante saker, og også hensynta den informasjonen både ved vurdering av hvilke etterforskningskritt som er nødvendige, stille spørsmål under avhør og ved bevisvurderingen. Som eksempel har ansvarlig statsadvokat i en konkret sak, opplyst følgende på spørsmål om den avhørte er konfrontert med andre opplysninger i saken: *" Ja, men kunne vært bedre. Stilt spm om hvorfor man ikke tidligere har opplyst om vold. Men ikke i tilstrekkelig grad konfrontert med direkte sitater fra tidligere avhør. På det rene at begge de fornærmede tidligere har gitt helt annen informasjon enn det som nå oppgis i denne saken. (dette hadde for så vidt direkte betydning for henleggelsen)."*

Det bemerkes at i og med at de fleste avhørene ikke blir gjennomført innenfor lovbestemt frist, vil det ikke nødvendigvis løse alle utfordringer knyttet til gjennomføring av tilrettelagte avhør ved å forlenge fristene. Tilbakemeldingene fra politiet og vår gjennomgang tyder på at selv om de ikke overholder fristene, stopper etterforskningen regelmessig opp. Etter vårt syn må det derfor også vurderes om det skal gis mulighet til å prioritere hvilke sakstyper hvor de tilrettelagte avhørene skal/bør gjennomføres innen kort tid og hvilke saker som eventuelt må vente på grunn av andre prioriterte gjøremål. Disse vurderingene må etter vårt syn, foretas på et mer overordnet nivå hvor hensynet til politidistriktets saker som sådan, distriktets totale kapasitet og sentrale føringer om hvilke saker som skal prioriteres ivaretas på en god måte.

3. Fremdrift etter gjennomført avhør/om fristene påvirker den samlede saksbehandlingstid

Både vår gjennomgang av sakene og tilbakemeldinger fra samtlige av de inspiserte driftsenheter viser at fremdriften i etterforskningen etter gjennomførte tilrettelagte avhør var mangelfull. Det bemerkes at "liggetiden" i all hovedsak synes å være på etterforskning. Ved enkelte driftsenheter var det imidlertid også mangel på påtalekapasitet og flere saker lå i lengre tid i påvente av påtaleavgjørelse. Etter det opplyste var restansesituasjonen på påtalesiden i utgangspunktet håndterbar, men at på grunn av redusert bemanning var den økende. Med den omorganiseringen politiet er inne i nå er det grunn til å tro at restansene vil øke – både på etterforskning og på påtalesiden - i tiden som kommer, noe som også kan påvirke saksbehandlingstiden i saker med tilrettelagte avhør.

Vårt inntrykk er at det jobbes med flere saker parallelt, noe som må være krevende både for etterforskere og jurister, og som i lengden er lite arbeidseffektivt. Det hadde vært mer hensiktsmessig om det var mulig å arbeide mer konsentrert med en og en sak, og slik sett unngå å "hoppe inn og ut av" flere saker. Det kan synes som om politiets kapasitet per i dag ikke er tilstrekkelig til å kunne ivareta både fristoverholdelse, fremdrift og kvalitet.

Det bemerkes dog at noen av sakene som ble gjennomgått under inspeksjonene var såpass ferske at det var vanskelig å vurdere fremdriften. Tatt i betraktning at det var tatt tilrettelagte avhør synes fremdriften i disse sakene å være adekvat, selv om fristene regelmessig var oversittet.

Antall saker hvor det gjennomføres tilrettelagte avhør er markant økende. Eksempelvis viser tall fra Øst pd (Romerike) at antall avhør har økt fra 81 i 2015 til 281 i 2016. Samtlige driftsenheter som Oslo statsadvokater har inspisert har vært tydelige på at denne økningen medfører at politiets fokus blir på å gjennomføre de tilrettelagte avhør så vidt mulig innenfor frist og at dette går på bekostning av å etterforske de saker hvor avhør allerede er gjennomført.

Fra Oslo pd. ved driftsenhet Øst ble følgende opplyst " *På grunn av ressursene som prioriteres i sakene i initialfasen for å oppnå et kvantitativt mål, er det vår erfaring at de sakene som krever ytterligere etterforskning etter de tilrettelagte avhørene, trekker mer ut i tid enn nødvendig. Det er uheldig å regelfeste tidsfrister som overstyrer de faglige vurderingene til etterforskningsledelsen. For eksempel kan det i en sak hvor barneverntjenesten akutt plasserer et barn, våre behov får å avvente med avhør av barnet til den nye situasjon i barnets liv har stabilisert seg noe. Loven gir ikke anledning til å bruke mer enn 1 ukes tilleggsfrist av hensyn til vitnet. I tillegg rapporterer etterforskerne at fokuset på de korte fristene gjør at de ofte må legge til stede andre gjøremål i egne saker for å bistå med tilrettelagte avhør.* "

Vår gjennomgang viste for øvrig at politiet har noe ulik praktisering av initialfasen av etterforskningen. I Oslo pd (GDE Øst og Sentrum) ble sakene som regel håndtert uten bruk av tvangsmidler som pågripelse og fengsling – med mindre dette i utgangspunktet ble vurdert som helt nødvendig. Ved GDE Vest og da de saker som sorteres under "gamle Asker og Bærum", ble det opplyst at flere av sakene ble håndtert som "aksjonssaker" og at man derved opplevde å ferdigstille etterforskningen tidligere.

Der fristene ser ut til å ha en positiv effekt er særlig ved de mindre og mer oversiktlige sakene. Dette rapporteres det om fra flere driftsenheter. Derimot er det i sakene som krever mer etterforskning etter avhør at saksbehandlingstid synes å bli unødvendig lang, nettopp fordi gjennomføring av nye tilrettelagte avhør blir prioritert foran oppfølging av saker under etterforskning. Ved flere av driftsenhetene ble det også opplyst at sakene ikke blir fordelt før en etterforsker har kapasitet og at i tiden forut for dette er saken registrert på leder/politiførstebetjent. Dette innebærer at det er ingen som har fått etterforskningsansvaret og heller ingen som har et "eierforhold" til saken. Årsaken til at enkelte valgte denne ordningen var for å skåne etterforskerne fra å ha ubehandlete saker liggende på kontoret.

Ved Øst pd – Romerike – er SO-avsnittet per i dag organisert slik at avsnittet har etterforskningsansvaret for alle alvorlige volds- og sedelighetssaker der fornærmede er under 18 år på gjerningstidspunktet. I tillegg bistår avsnittet med tilrettelagte avhør i familievoldssaker og mindre alvorlige sedelighetssaker

som øvrige driftsenheter selv har etterforskningsansvaret for. Dette medfører, etter det opplyste, at bistand til nye tilrettelagte avhør går på bekostning av avsnittets egne alvorlige saker. Se nærmere om dette under pkt. 4.

Også organiseringen på juristsiden kan få betydning for saksbehandlingstiden etter vårt syn. Som nevnt ovenfor ble det opplyst at juristene ikke sjeldent måtte bistå som avhørsledere i andres saker på bekostning av egne. Det er helt klart mest hensiktsmessig om den som har påtaleansvaret i saken også er den som fungerer som avhørsleder under avhøret. For det første kan dette ha direkte betydning for kvaliteten på avhøret – at avhørsleder sikrer at de rette spørsmål stilles. Videre er det formodentlig enklere for den som har førstehåndskunnskap om avhøret å ha en oppfatning av hvilke ytterligere etterforskningskritt som kreves i saken og hvilke særlige bevistema som anses relevant.

4. Om de riktige sakene blir prioritert

Dette er et spørsmål det er vanskelig å avdekke på inspeksjoner eller ved enkeltsaksbehandling. Vi har derfor innhentet opplysninger fra politiet under inspeksjonene.

Politiet var entydige i sine tilbakemeldinger til oss at den stadige pågangen og prioriteringen av nye tilrettelagte avhør innebærer at alvorlige straffesaker blir liggende. Det ble gitt flere konkrete eksempler på dette.

Fra Øst pd. – Romerike – ble det under inspeksjonen i juni d.å. opplyst at flere av sakene som har blitt nedprioritert blant annet var voldtektssaker der fornærmede er mellom 16 og 18 år og hvor anmeldelse var mottatt i henholdsvis august 2016 og november 2016. Politiet viste også til en voldtektsanmeldelse som gjaldt forhold med minstestraft fra april 2017 hvor etterforskningen fortsatt ikke var påbegynt fordi fornærmede er over 16 år (men under 18 år) og det dermed ikke skal tas tilrettelagte avhør. Dette er altså saker som er prioritert av riksadvokaten i mål- og prioriteringsrundskrivet for både 2016 og 2017.

Fra Øst pd – Follo – ble følgende opplyst under inspeksjonen:

"Fredag og mandag denne uka ble det gjennomført til sammen 3 tilrettelagte avhør i sak med 1-ukers frist. Jentene har vært utsatt for en mann som har vist dem tissen sin, tatt på seg selv og tatt den ene jente på rumpa utenpå klærne. Avhørene i denne saken med medfølgende avhørere, jurister, etterforskere og kapasitet på Barnehuset står i kontrast til at det ligger voldtekter og incestsaker som ikke er satt ut på etterforsker grunnet kapasiteten hos etterforskning.

•Det gjennomføres TA i saker med mild vold mor barn mens saker med grov vold mellom voksne partnere blir liggende grunnet etterforskningskapasitet."

Fra Oslo pd – GDE Øst – var svaret som ble gitt:

Blir de "riktige sakene" prioritert?

Med utgangspunkt i de "obligatoriske" sakene – altså hvor avhør "skal" tas på barnehuset – er ikke fagfeltet vold i nære relasjoner prioritert i et eget avsnitt i Oslo slik som de øvrige sakene som krever spesialkompetanse. (avsnitt for vold- og seksuallovbrudd)

Dette innebærer at spørsmålet er vanskelig å besvare entydig. De ulike stasjonene – i dag geografiske driftsenhetene – prioriterer ulikt, har ulik praksis og ulik kompetanse. Hverken berammingskontoret eller barnehuset som ser helheten av saker som bestilles avhør i gjør egne vurderinger av om de riktige sakene prioriteres først. Vi anser dette for å være en politifaglig vurdering som er vanskelig å gjøre med mindre man ser alle saker som kommer inn til OPD under ett.. Det fordrer en styring med lik ledelse i samme retning. I dag opplever samarbeidene aktører og også sakens involverte parter ulik håndtering av sakene."

Fra Oslo pd – GDE Sentrum - ble det nevnt flere tilfeller der grove familievoldssaker var liggende ubehandlet fordi fornærmede – som var mindreårig men over 16 år – og dermed ikke en "TA-sak". En av

sakene gjaldt anmeldelse fra februar 2017 hvor det ikke var foretatt noe etterforskning. En annen sak gjaldt grov familievold og voldtekt i ekteskap, som ikke ble prioritert på grunn av stadig nye saker der det skal gjennomføres TA. Det ble for øvrig påpekt i vår inspeksjonsrapport av 30. juni 2017 at *"det er helt nødvendig at påtaleleder og politifaglig leder foretar sentral prioritering av sakene. Det er uholdbart at saker som klart er omfattet av de sentrale prioriteringene blir liggende ubehandlet. Driftsenheten må besørge rutiner for at sakene blir prioritert i henhold til riksadvokatens rundskriv."*

Følgende ble opplyst fra Oslo pd. – GDE Vest (Asker og Bærum):

"Iflg. Ågesen prioriterer man (ihht. Riksadvokatens pålagte prioriteringer) de riktige SO-sakene. Hva gjelder familievoldssaker ser man en tendens til feilprioriteringer, for eksempel at mindre alvorlige familievoldssaker hvor TA er aktuelt, går foran alvorlig partner vold-saker. I praksis ser man og at den videre etterforskning i alvorlige (TA-)saker (f.eks. Hvor siktede sitter i varetekt), blir nedprioritert ift. nyere og mindre alvorlige (TA-)saker."

Og videre:

"Iflg pob Målfrid Sverresen, har vi p.t. 20 familievoldssaker på etterforskningen som er mer enn 6 mnd. gamle, hvorav 3 av disse er over 12 mnd. Iflg. PAL Strasak finnes det på SO-teamet 15 saker over 6 mnd., hvorav 5 saker er over 12 mnd. Hva gjelder restanser på påtale (SO og familievoldssaker) har jeg funnet at det er 23 saker som er eldre enn 6 mnd., hvorav 9 stk. er over 12 mnd."

Etter Oslo statsadvokatembeters syn medfører de lovpålagte fristene, med den kapasiteten politiet i dag har, at sentrale føringer for hvilke saker som skal prioriteres ikke blir fulgt. Som påpekt under pkt. 2, må politidistriktet sørge for at sakene blir prioritert på overordnet nivå slik at en er sikret at riksadvokatens pålegg blir etterfulgt.

5. Supplerende avhør

Vår gjennomgang viste at det sjelden ble begjært supplerende avhør fra forsvarer, hvilket også politiet bekreftet. I et fåtall av sakene begjærte påtalemyndigheten selv supplerende avhør. Det ble fra enkelte stilt spørsmål ved om politiet unnlot å ta supplerende avhør på grunn av manglende kapasitet. Hverken vår gjennomgang eller tilbakemeldinger fra politiet tydet imidlertid på dette. Som nevnt ovenfor ble det imidlertid gitt uttrykk for at det var ønskelig med noe mer tid til å etterforske forut for avhør, slik at avhørene ble best mulig og ytterligere reduserte behovet for supplerende avhør.

6. Utskrift

I de fleste av sakene vi gjennomgikk var det besluttet utskrift av avhørene. I flere av sakene manglet imidlertid selve utskriftene. Det var uklart om avhørene var ferdigstilt eller ikke. Ved flere av enhetene ble det opplyst at det på tidspunktet for inspeksjonen var forsinkelse på skriving av avhørene. Ved Oslo pd. GDE Sentrum var det flere saker der det var flere måneder siden avhøret av gjennomført, og hvor dialogutskrift fortsatt ikke lå i saken. Det er klart at dette er forsinkende element hva gjelder ferdigstillelse av etterforskningen. Også GDE Øst opplevde noe ventetid. Øst pd. (Follo) opplyste at utskriftene regelmessig forelå innen 1-2 måneder etter gjennomført avhør. I GDE Vest (Asker og Bærum) og Øst pd. (Romerike) kunne vi ikke se at det var forsinkelse i skrivingen av avhørene.

7. Om bruken av etterforskningsplaner

I forbindelse med våre inspeksjoner vurderte vi også om det er laget etterforskningsplan, hvem som laget dette og innholdet i planene. Vår erfaring er, og dette bekreftes også av etterforskere og jurister som aktivt bruker etterforskningsplaner, at gode etterforskningsplaner sikrer en målstyrt etterforskning og bidrar til at kvaliteten på sakene blir bedre.

Det var svært varierende i hvilken grad de ulike driftsenhetene brukte etterforskningsplaner. Ved vår gjennomgang av sakene var det etterforskningsplan i de fleste sakene, men både form, innhold og hvem som bidro til planen var ulik. Ved Oslo pd. GDE Øst hadde de nylig tatt i bruk en ny mal for etterforskningsplan og både juristene og etterforskerne opplyste at de hadde god nytte av planene. I og med at malen for etterforskningsplan var så vidt ny, var det vanskelig for oss å vurdere planene. Vi har imidlertid forventninger til at etterforskningsplanene ved GDE Øst heretter vil bidra til å øke kvaliteten på sakene. Våre undersøkelser for øvrig viste at planene i liten grad var et resultat av samarbeid mellom den påtaleansvarlige og etterforskning, noe som ofte skyldtes at juristene var opptatt med andre gjøremål. Videre var etterforskningsplanene lite dynamiske – annet enn at det ble ført inn hvilke etterforskningsskritt som var blitt gjennomført. Vårt inntrykk er at planene i realiteten fungerer som en "sakslogg" og ikke en etterforskningsplan. Ved enkelte driftsenheter var frister for etterforskningsskritt "standardfrister" på 90 dager, uavhengig av forholdene i den enkelte sak. Også bevistemaene og hypotesene bar, i flere av planene, preg av å være "standardformuleringer" og ikke konkret knyttet til den enkelte sak. Noen gav uttrykk for en viss skepsis til hensikten med en etterforskningsplan i og med at det ble oppfattet som tidkrevende å lage, med tanke på hva "man fikk ut av det". Som nevnt ovenfor er vår erfaring og også tilbakemeldingene fra de som bruker planene aktivt, at etterforskningsplanene er et nyttig verktøy for å skrive god kvalitet på en effektiv måte.

Etter vårt syn har politidistriktene fortsatt mye å gå på hva gjelder bruken av etterforskningsplaner. Det er grunn til å tro at arbeidet med etterforskningsplaner, som følge av tiltak i regi av "etterforskningsløftet", vil ytterligere øke fokuset på planene og bidra til økt kvalitet.

8. Særskilt om kvalitetsundersøkelsen

Det er grunn til å bemerke at vår "stikkprøvekontroll" ikke avdekket at kvaliteten på etterforskningen var kritikkverdig. Sakene som ble vurdert var både satsadvokataktorer og politiaktorer. Vi merket oss at særlig de sakene som var etterforsket på spesialseksjon gjennomgående var av god kvalitet.

Vedrørende etterforskningen i initialfasen opplyste de fleste statsadvokatene at kvaliteten fikk karakter 4 – på en skala fra 1 til 5.

Vedrørende sporsikringen var dette ikke aktuelt i flere av de gjennomgått sakene, men der det var aktuelt var tilbakemeldingene varierende. Karakterene varierte mellom 2 og 5. Flere etterlyste mer rutinemessig sporsikring, deriblant bilder av åstedene. I en av sakene opplyste ansvarlig statsadvokat at det ble først ble foretatt sporsikring på åstedet 16 dager etter gjerningstidspunktet, og da i tilknytning til et nytt overgrep på samme sted. I andre saker ble det meldt at politiet ikke hadde gjennomgått databeslag på grunn av manglende kapasitet. Selv om dette ikke hadde betydning i de sakene som ble gjennomgått, ble det påpekt at dette var uheldig nettopp fordi sakene gjaldt overgrep mot barn.

Vedrørende foretatte avhør var tilbakemeldingene gjennomgående at disse var gode og karakterene varierte mellom 3 og 5. Det ble funnet feil ved foreholdelse av rettigheter i en sak, men som ikke hadde betydning for iretteføringen av saken. Videre ble det opplyst i en annen sak at den avhørte ikke i tilstrekkelig var blitt konfrontert med tidligere opplysninger vedkommende hadde gitt i andre saker (og som hadde betydningen i gjennomgått sak).

Vedrørende etterforskningsledelse/påtalearbeid ble fremdriften i flertallet av sakene opplyst å være adekvat, dog slik at enkelte av sakene hadde noe liggetid. Siktelsene ble gjennomgående vurdert å være tilfredsstillende i de saker der dette var aktuelt, selv om det var enkelte tilbakemeldinger på feil subsumsjon.

Vedrørende totalvurdering av kvaliteten på etterforskningen var karakteren opplyst å være 4 i 70 % av sakene.

9. Oppsummering

Våre undersøkelser og tilbakemeldingene fra politiet tilkjenner flere funn hvor politiet, etter vårt syn, har et klart forbedringspotensial. Som redegjort for under pkt. 2 siste avsnitt er utvidelse av de lovbestemte fristene ikke det eneste tiltaket som anses nødvendig, men også en rekke mer organisatoriske endringer/presiseringene. Nedenfor følger en nærmere konkretisering av våre funn og tiltak knyttet til disse.

- a. Overordnet prioritering av saker og bruk av ressurser som sikrer at riksadvokatens pålegg blir etterfulgt.

Som redegjort for ovenfor er det et klart funn både ved egen gjennomgang og ved tilbakemeldinger fra politiet selv, at overholdelse av fristene for tilrettelagte avhør blir førende for hvilke saker politiet arbeider med. Det er viktig at politiet foretar prioriteringer på et mer overordnet nivå hvor hensynet til sakens alvor og tilgjengelige ressurser blir vurdert og som således sikrer at sentrale føringer om hvilke saker som er prioritert blir etterfulgt.

Til dette bemerkes også at det bør vurderes om de lovbestemte fristene i større grad bør legges til rette for at det kan foretas interne prioriteringer hvor sakens alvor særlig har betydning for om barnet må avhøres raskt eller ikke.

- b. Etterforsker og påtaleansvarlig gjennomfører avhør i egne saker.

Dette sikrer i størst mulig grad at veien blir kortest mulig mellom etterforskning og påtaleavgjørelse. Et tiltak som ytterligere kan styrke effektiviteten er om ansvarlig etterforsker og påtaleansvarlig umiddelbart etter avhøret reviderer etterforskningsplanen med konkrete etterforskningsskritt med frister og hvor sakene "spisses" som følge av opplysningene som har fremkommet i avhøret. Dette vil formodentlig kunne medføre at flere saker blir avgjort hurtigere og at unødvendig etterforskning i størst mulig grad unngås. Det er i denne forbindelse viktig med god notoritet rundt vurderingene.

- c. Unngå unødig parallelt arbeid med flere saker.

Dette har sammenheng med bokstav b). Dersom det legges til rette for at den enkelte etterforsker og påtaleansvarlig kan arbeide mer konsentrert i en og en sak, og ikke slik det er i dag hvor man "hopper inn og ut" av mange saker, kan man sikre hurtigere avgjørelser. Både fordi den enkelte tillates å "tenke tanken ferdig" og fordi det i større grad er nærhet i tid mellom etterforskningen og avgjørelsen.

- d. Fordele saker og tildele etterforskningsansvar når saken registreres inn.

Etter vårt syn er det forståelig, men lite hensiktsmessig at mottatte anmeldelser ikke blir fordelt når de registreres inn. Vi ser at kapasiteten på etterforskerne er mangelfull, men mener at hvis det foretas overordnede vurderinger av hvilke saker som skal prioriteres så vil dette kunne "lette byrden" ved å ha flere saker i porteføljen.

- e. Utarbeide etterforskningsplan

Som nevnt under pkt. 7 har politiet fortsatt mye å gå på hva gjelder bruken av etterforskningsplaner. Det er sentralt at etterforskningsplanen utarbeides i samråd med den påtaleansvarlige. Videre er det helt sentralt at den er dynamisk – se nærmere bokstav b ovenfor.

- f. Sikre at det er tilstrekkelig med tid til å gjennomføre nødvendig etterforskning i forkant av avhøret.

Dette relaterer seg både til innhenting av opplysninger hva gjelder faktum, men også eventuelle opplysninger hva gjelder forhold rundt barnet som kan være av betydning for gjennomføringen av avhøret. Dette er nødvendig både for å kunne foreta et kvalitativt godt

avhør og også for å kunne ivareta barnet på en best mulig måte. Videre vil etterforskning før det gjennomføres avhør også kunne bidra til at unødvendige avhør i størst mulig grad unngås.

- g. Sikre at det er tilstrekkelig med tid for å forberede avhøret.
Dette gjelder etterforsker, avhørsleder og avhører og må sees i sammenheng med bokstav b.
- h. Vurdere hva som skal anses som et fristbrudd.
Etter vårt syn synes det lite hensiktsmessig å rapportere en fristoversittelse som et fristbrudd hvis dette skyldes forhold rundt barnet som skal avhøres.
- i. Vurdere fristens lengde
Som det fremgår av tilbakemeldingene fra politiet under pkt. 2 oppfattes fristene som svært korte. Det bemerkes dog at forlengelse av fristene i seg selv ikke vil løse de utfordringene politiet opplever, særlig tatt i betraktning at fristene som hovedregel ikke overholdes. Se for øvrig bokstav a.
- j. Sikre at etterforskningskapasitet ikke blir brukt til praktisk tilrettelegging av avhørene.
Som det fremgår under pkt. 2, var det enkelte driftsenheter etterforsker selv om tilrettela for avhøret. Dette synes lite hensiktsmessig og oppgaven bør kunne ivaretas av andre.

Jørn S. Maurud
Førstestatsadvokat/embetsleder

Nina Prebe
Statsadvokat

Vedlegg:

- Sjekkliste
- Skjema for kvalitetskontroll
- Brev fra Oslo pd. til POD av 18.04.17
- Brev fra Øst pd. til POD av 19.04.17

SJEKKLISTE INSPEKSJONER – TILRETTELAGTE AVHØR

1. Er TA gjennomført i henhold til frister strpl. § 239e, hhv. 1 uke, 2 uker og 3 uker?
2. Er vurderingene som ligger til grunn for aktuell frist korrekt?
3. Påvirker fristene den samlede saksbehandlingstid?
4. Er avhøret gjennomført med forsvarer til stede?
5. Er det gjennomført supplerende avhør?
 - a. Hvis ja, er det etter anmodning fra forsvarer, vitnet selv eller påtalemyndigheten?
6. Er vitnet foreholdt aktuelle rettigheter? Jf. HR-2016-2171-A
7. Er det utferdiget etterforskningsplan iht. RAs brev av 30. mars 2015 (vold i nære relasjoner og seksuallovbrudd mot barn) og tilrettelagte avhør- Direktiver og retningslinjer – av 21. oktober 2015
8. Er etterforskningsplanen tilfredsstillende?
 - a. Utarbeidet av påtaleansvarlig i samarbeid med politifaglig etterforskningsleder/hovedetterforsker
 - b. Inneholder den frist for ferdigstilling?
 - c. Er det opplyst i planen hvem som er påtaleansvarlig og politifaglig etterforskningsleder? Fremgår evt endringer?
 - d. Fremgår det av planen hvilke etterforskningsskritt som bør gjennomføres, i hvilken rekkefølge og med frist? Er evt frister overholdt?
 - e. Inneholder den opplysninger om bevistema?
 - f. Virker den å være dynamisk?
9. Er initialfasen i etterforskningen tilfredsstillende?
 - a. Hvis aktuelt med sporsikring, er dette tilfredsstillende?
10. Er fremdriften etter at TA er gjennomført tilfredsstillende?
11. Blir de "riktige" sakene prioritert?

Kvalitetskontroll i saker med tilrettelagte avhør

Saksnr: _____

Politidistrikt: _____

Type sak: _____

Antall fornærmede: _____

I Initialfase

- a) Hvor lang tid går det fra handlingen (evt. siste handling) til anmeldelsen?
- b) Hvis så, er de riktige tingene gjort? (bevissikring, avhør på lyd, 112 samtaler innhentet osv)
- c) Hvordan vurderer du kvaliteten på etterforskningen i initialfasen på en skala fra en til fem (der fem er best – hvis det ikke er en initialfase er svaret 0)?

II Sporsikring

- a) Er det søkt etter bevis? (Bilder/film av åsted, skadede gjenstander, blod, DNA osv)
- b) Hvis så, er det tilstrekkelig notoritet rundt dette? (Åstedsrapport, fotomappe, rapport om negative etterforskingsskritt mv)
- c) Hvordan vurderer du kvaliteten på sporsikringen i saken på en skala fra en til fem (der fem er best)?

III Avhør (Gjelder politiavhør – ikke tilrettelagte avhør)

- a) Er den/de avhørte foreholdt nødvendige rettigheter?

b) Er den/de avhørte stilt spørsmål om mulige bevis?

c) Er det stilt spørsmål om kontrollerbare opplysninger?

d) Er den avhørte konfrontert med andre relevante opplysninger i saken?
(Spor/andre avhør)

e) Hvordan vurderer du kvaliteten på politiavhørene i saken på en skala fra en til fem (der fem er best)?

IV Etterforskningsledelse/Påtalearbeid

a) Er fremdriften i saken adekvat?

b) Stopper etterforskningen opp etter at det er tatt tilrettelagt avhør?

c) Er siktelsen adekvat:
Subsumsjon

Innhold

V Totalvurdering av kvaliteten på etterforskningen

Hvordan vurderer du kvaliteten på politiavhørene i saken på en skala fra en til fem (der fem er best)?

VI Eventuelle ytterligere merknader/kommentarer

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 Oslo

OSLO POLICE DISTRICT

Deres referanse:
201701477-2 516

Vår referanse:

Sted, Dato
Oslo, 18.04.2017

Frister for tilrettelagte avhør – betydning for øvrige etterforskningskritt

Det vises til brev fra POD av 30.03.17 hvor det bes redegjort for følgende:

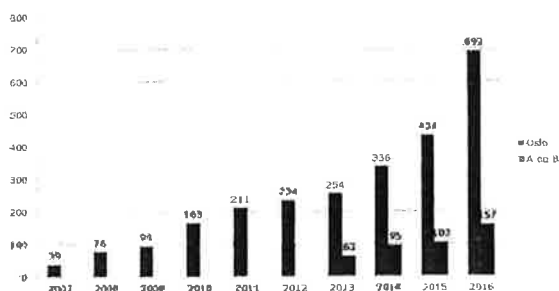
-Har fristreglene i straffeprosessloven § 239 e) utilsiktede virkninger og hva er i så tilfelle konsekvensene av dette? I den grad det er kapasitetsutfordringer som er årsak til de uønskede konsekvensene, må dette klart fremgå slik at det er mulig å identifisere hvorvidt det er reglene isolert sett som er utfordrende eller om konsekvensene har en sammensatt årsak.

- Er det behov for en evaluering av fristreglene?

- Foreligger det behov for evaluering av andre deler av regelverket knyttet til tilrettelagte avhør, i så tilfelle hvilke?

Økningen i antall dommeravhør/tilrettelagte avhør de siste årene har vært svært krevende og etter 2. oktober 2015 med nye bestemmelser om frister har tidsbruken pr avhør økt betydelig både for ledere, etterforskere og påtaleansvarlig.

Dommeravhør og tilrettelagte avhør Oslo (A&B)

Post:
Besøk:

Tlf:
Faks:
E-post:

Org. nr.:
Giro:
www.politi.no

Utilsiktete virkninger og konsekvenser av fristreglene i straffeprosessloven § 239 e)

1. I en - ukes frist sakene der forholdet har skjedd tilbake i tid, er det som regel ikke behov for så korte frister og det er heller ikke hensiktsmessig fordi politiet trenger mer tid til å gjøre undersøkelser før avhør av barnet. Utfordringen er å skille ut de akutte sakene fra dem som ikke er akutte eller hvor barnet står i fare for nye overgrep. Slik loven er uformet i dag er det mange avhør som faller innunder en ukes fristen som ikke er akutte. I mange av disse sakene er det viktig at politiet får tid til å foreta innledende etterforskning for å avklare om det skal tas avhør av barnet og innhente viktig støtteinformasjon for saken blir kjent i familien eller nærmiljøet.
2. Politiet får inn anmeldelser fra barnevernet eller andre hvor det er uklart om det er begått et straffbart forhold. Det er da et behov for å ta tilrettelagte avhør og disse sakene blir prioritert foran annen alvorlig kriminalitet på grunn av de korte fristene. Vurderingen etter avhørene er svært ofte at det ikke foreligger noe straffbart. Dersom politiet hadde hatt mer tid til å foreta undersøkelser kunne avhør vært unngått.
3. Det er barn som på grunn av traumer eller av andre grunner ikke er mulig å avhøre innen lovbestemte frister. Da er politiet tvunget til å bryte fristene og det er uheldig.
4. Frist på en uke på supplerende avhør er i praksis ikke gjennomførbart.

Det vises forøvrig til Oslo politidistrikt høringsvar til NOU 2016: 24 Ny straffeprosess når det gjelder behov for endringer i fristreglene og artikkel i Dagbladet av onsdag 5. april, jf. vedlegg 1 og 2 hvor det er gitt en utfyllende redegjørelse for konsekvensene av de svært korte fristene for tilrettelagte avhør (TA). Det vises også til seksjonens svar til delinspeksjonsrapport fra Oslo statsadvokatembete av 21.2.17, vedlegg 3

Behov for endringer av fristreglene

Oslo politidistrikt er av den oppfatning at det er behov for endring av fristreglene:

1. Det bør vurderes om § 239 e, bokstav a, kan få en tilføyelse som følger: *fornærmede skal, så langt det er mulig*" avhøres om en handling som skjedde for mindre enn to uker siden, se uttalelse i vedlegg 2
2. Det bør vurderes om § 239 e, bokstav b, kan endres slik at 1-ukers fristen kun skal gjelde *"dersom det er akutt risiko eller fare for vitnet eller sakens opplysninger"*. For øvrig bør 2-ukers fristen gjelde dersom dette ikke er tilfelle, se begrunnelse i vedlegg 2.
3. Det bes om at fristen for supplerende avhør bør forlenges til 4 uker. Se begrunnelse i vedlegg 2

Kapasitetsutfordringer

Fristreglene i straffeprosessloven § 239 e) har gitt store kapasitetsutfordringer fordi antall avhør har økt og hvert avhør båndlegger mye ressurser i innledningsfasen. I tillegg er det andre faktorer som påvirker ressursbruken både på etterforskning og påtale. Etterforskning av familievold og

seksuallovbrudd har blitt mye mer tidkrevende fordi nødvendige og viktige kvalitetskrav er innført. At de fleste avhør skal gjennomføres med bruk av lyd- og bildeopptak, utvidelse av regelverk knyttet til tilrettelagte avhør av barn og krav om etterforskningsplan i alle saker, er viktig for å sikret høy kvalitet på avhør og en formålsrettet etterforskning. Integrert påtale og tett samarbeid mellom påtaleansvarlig jurist og etterforskningsleder/etterforskere er ressurskrevende, men sikrer også en målrettet etterforskning med stor oppmerksomhet mot hypotesetenkning og objektivitet i etterforskningen.

Avdekking av saker med internettrelatert overgrep har eksplodert i omfang og volum og seriesaker med til sammen flere hundre barn blir etterforsket over hele landet. Ungdommers bruk av ulike sosiale medier og en utstrakt ukritisk holdning til deling av seksualiserte bilder har medført en betydelig økning i saker hvor mindreårige og barn under 18 år blir eksponert og utsatt for til dels grove tilfeller uthengning/deling av svært intime bilder på sosiale medier. Dette er saker som genererer et betydelig antall TA.

Alle de "nye" informasjonskildene ved digitale beslag gjennom bl.a sikring av mobiltelefoner og andre lagringmedier samt og ulike chattelogger gir utvidete muligheter for etterforskning, men dette er også svært omfattende og tidkrevende å identifisere og analysere.

De ulike faktorene det vises til ovenfor har gitt store kapasitetsutfordringer i politidistriktet, og en ser at årsaken til dette er sammensatt. Det er imidlertid ingen tvil om at fristene, økning i antall saker/avhør og de mer omfattende saksbehandlingsreglene knyttet til tilrettelagte avhør har medført et betydelig økt ressursuttak både på påtale, etterforskning og administrativ støtte.

Statens barnehus Oslo - uttalelse om endring av frister for tilrettelagte avhør

Godt forberedte saker gir grunnlag for godt gjennomførte avhør, og dermed bedre ivaretagelse av barns rettsikkerhet. For at et avhør skal være et faktisk tilrettelagt avhør kreves det god planlegging og etterforskning i forkant. Herunder arbeidet med tilrettelegging i samarbeid mellom politiet, Barnehuset og øvrige instanser. En ukes frist kan vanskeliggjøre og utfordre samarbeidet med barnevernstjenesten. Barnevernstjenestens tilstedeværelse i et tilrettelagt avhør av barn som mulig er utsatt for vold/overgrep i nære relasjoner er vesentlig for barnets ivaretagelse etter avhøret. En ukes frist kan også vanskeliggjøre mulighet til å finne en trygg og egnet følgeperson til barna. Det kan også vanskeliggjøre nødvendige avhør av vitner som har spesifikk kunnskap om barnas fungering, og av selve hendelsen. Dette kan medføre at barnets forklaring blir stående alene med mangel på komparent informasjon. Et tilrettelagt avhør med mange "løse tråder" kan i noen tilfeller føre til en kaotisk gjennomføring og utfordrer rettsikkerheten.

I saker hvor barnet bor med den mistenkte kreves det ekstraordinær kunnskap og svært god planlegging for å ivareta barnet og andre familiemedlemmer/fornærmede før, under og etter avhøret. Et viktig poeng her er sikkerhetsvurderingen rundt vitnets situasjon og dets søsken. God sikkerhetsvurdering er vesentlig for den psykiske og fysiske ivaretagelse av barna.

I de fleste av sakene kreves god samhandling mellom de ulike aktørene som barnevernstjenesten, skole, familie, barnehage, spesialisthelsetjenesten, fastlege m.m. Det kan foreligge mye informasjon som må innhentes og gjennomgås. Dette krever tid og er viktig for at SBO og politiet skal kunne tilrettelegge avhøret på best mulig måte. Spesielt vil vi fremheve kompleksiteten i familievoldssakene. I disse sakene er ofte flere barn involvert og hele familiesystemet er utfordret. Dette krever også god kartlegging og gir mange vanskelige prioriteringer og vurderinger.

SBO støtter derfor den foreslåtte evalueringen av straffeprosesslovens § 239 e. Tydelige og klare frister er viktig og SBO har imøtesett de klare fristene som en stor forbedring sett i lys av tidligere praksis, jf Dommeravhørsforskriften. Tilrettelagte avhør krever god kvalitet og en ukes frist kan vanskeliggjøre dette.

Når gjelder supplerende avhør foreslår OPD å utvide fristen til fire uker. Vi støtter dette under forutsetning av at det blir en vurdering i hvert enkelt tilfelle hvor man må ta hensyn til barnets alder og sakens alvorlighetsgrad. Det er ikke tilrådelig med langt opphold mellom avhør for de minste barna. Vi må minne om viktigheten av å skjerme barna fra påvirkning og manipulering mellom avhørene. Dette krever god planlegging mellom instansene.

Med hilsen

for Kari-Janne Lid
Grete Lien Metlid
Politiinspektør
Leder av Seksjon for volds- og seksualforbrytelser

Saksbehandlere;
Politioverbetjent Kari-Janne Lid
Tlf 99226431

Politiadvokat Rita Paras
Tlf 95295012

Leder SBO Astrid Johanne Pettersen
Tlf. 95934486

Vedlegg 1: Artikkel i Dagbladet av 5. April 2017

Vedlegg 2: Høringsuttalelse til ny straffeprosesslov

Vedlegg 3: Seksjon for volds og seksuallovbrudd svar på delinspeksjonsrapport fra Oslo statsadvokatembete av 21.2.17

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 OSLO

ØSTFOLD POLICE DISTRICT

Deres referanse:
2017/01477-2

Vår referanse:
201701187-2 516

Sted, Dato
Sarpsborg, 19.04.2017

FRISTER FOR TILRETTELAGTE AVHØR - BETYDNING FOR ØVRIGE ETTERFORSKNINGSSKRITT

Det henvises til brev av 30.03.17.

Har fristreglene i straffeprosessloven § 239 e) utilsiktede virkninger og hva er i så tilfelle konsekvensene av dette? I den grad det er kapasitetsutfordringer som er årsak til de uønskede konsekvensene, må dette klart fremgå slik at det er mulig å identifisere hvorvidt det er reglene isolert sett som er utfordrende eller om konsekvensene har en sammensatt årsak.

Det er liten tvil om at fristreglene i § 239 e) er både krevende og utfordrende å oppfylle og kan gi noen særskilte utilsiktede virkninger. Det er likevel grunn til å understreke at de utilsiktede virkningene/de uønskede konsekvensene er sammensatte og ofte har nær sammenheng med tilgjengelig og tilstrekkelig kapasitet og kompetanse, tilstrekkelig ansvarlighet i alle ledd i kjeden og gode og effektive rutiner. Det er derfor viktig å skille på utilsiktede virkninger som politiet selv råder over og kan gjøre noe med, og virkninger som skyldes avhengighet til andre eksterne aktører for at politiet kan utføre sine oppgaver.

Fristen på henholdsvis en uke og to uker er i realiteten en frist på høyst fem eller ti virkedager. Dette utfordrer oss på flere ting, herunder å ha tilstrekkelig tid for å oppfylle kvalitetskrav til den innledende etterforskningen. Det er ofte behov for å gjøre innledende etterforskningsritt for å underbygge eller avkrefte mistanken forut for gjennomføringen av det/de tilrettelagte avhørene.

For å levere på kvalitet i denne fasen ser vi at eksterne aktører utfordrer oss på;

- ✓ tilstrekkelig rask respons fra rett Fylkesmann på fritak fra lovpålagt taushetsplikt
- ✓ tilstrekkelig rask respons fra rett Fylkesmann på oppnevning av verge
- ✓ tilstrekkelig rask respons på å få tilgang til tidligere kartlegging av fornærmede/vitnets kognitive funksjonsevne eller uttalelser fra medisinsk kyndige og annet helse og omsorgspersonell
- ✓ fristregler for egen handlingsplikt (barneverntjenesten)

Østfold politidistrikt

- ✓ noe varierende hvor effektivt kontaktpunktet til barneverntjenesten er i ulike kommuner og det er krevende å forholde seg til mange forskjellige kommuner
- ✓ overholde fristen på supplerende avhør. Det er gode grunner for at fristen er kort, men fristen virker i overkant utfordrende for forsvarer for å ha tilstrekkelig tid til å gjøre seg kjent med saken
- ✓ tilgjengelighet på følgepersoner fra skole og/eller barneverntjeneste i ferier

Av interne forhold i den innledende etterforskningsfasen ser vi at tidsfristen utfordrer oss på;

- ✓ å ha tilgang på tilstrekkelig informasjon tidlig nok for å gjøre riktige vurderinger i forhold til om den nye saken er en akuttsak eller ikke. Konsekvensen av dette er at mange saker behandles som en akuttsak, men som senere ikke viser seg å være av en slik kategori. Dette fører til at mindre alvorlige saker behandles som akuttsaker og får forrang fremfor mer alvorlige saker som ikke er kategorisert som en akuttsak
- ✓ at den differansierte tidsfristen til hjelp for å prioritere saker har liten praktisk effekt
- ✓ nettovergrepssaker hvor antall identifiserte fornærmede ofte er av et betydelig antall og fristen begynner å løpe så snart de ulike fornærmede er registrert i straffesaken
- ✓ tilrettelagte avhør gjennomføres så raskt og er av et så betydelig antall at det er utfordrende for avhører å være tilstrekkelig forberedt
- ✓ tilstrekkelig kvalitet i informasjonsinnhenting og det tilrettelagte avhøret
- ✓ redusere usikkerhet raskt nok for å unngå å ta beslutninger på begrenset faktum/ufullstendig grunnlag
- ✓ at unntaksregelen om utsatt frist kun kommer til anvendelse dersom etterforskningskrittene samlet sett har vært tidkrevende og omfattes av noe annet enn det som er å forvente av strakstiltak i slike saker
- ✓ ikke å ta forhastede vurderinger med bakgrunn i det velbegrunnede tidspresset som fristreglene skaper
- ✓ ha fortløpende tilstrekkelig etterforskningskapasitet og kompetanse til å håndtere flere nye saker samtidig
- ✓ ha fortløpende tilstrekkelig etterforskningskapasitet og kompetanse til å håndtere nye saker uten at dette skal gå på bekostning av fremdrift og slutføring av etterforskning i eldre saker innenfor samme kategori
- ✓ ha tilstrekkelig fokus på barnets beste i det velbegrunnede tidspresset som fristreglene skaper
- ✓ ha tilstrekkelig kapasitet til å oppfylle eksisterende rutiner og "mønsterpraksis" for tilstrekkelig samhandling mellom ansvarlig påtalejurist og politifaglig etterforskningsledelse
- ✓ gode berammingsrutiner med barnehuset
- ✓ ha kapasitet for å kunne være tilstrekkelig fleksibel for å benytte ledig kapasitet/tilgjengelig tid ved barnehuset
- ✓ eksisterende kultur og samhandling på tvers av regioner for å hjelpe hverandre med å skape tilgjengelig kapasitet på avhørsleder og TA-avhører

Det jobbes hardt og målrettet med tiltak på ovennevnte punkter. Med fokus på manglende kapasitet og kompetanse er det verdt å minne om den voldsomme økningen i antall tilrettelagte avhør vi har vært vitne til. Økningen har vært langt utover hva politiet kunne se for seg forut for lovendringen. Tiltross for en styrking av fagområdet har dette ikke vært tilstrekkelig i forhold til økningen.

Etter gjeldende prognose så langt i 2017, vil Øst politidistrikt gjennomføre ca. 1100 – 1300 tilrettelagte avhør i løpet av inneværende år. I forhold til de krav som stilles for å kunne ta videreutdanning innen tilrettelagte og sekvensielle avhør, tar det tid å øke kapasiteten. Høy grad av "turn-over" de siste årene fører til at etterforskere i det alt vesentlige er unge medarbeidere som ikke fyller vilkårene for utdanningene og kandidatene er derfor få. Etterforskningsløftet er således et viktig og helt nødvendig virkemiddel, også innenfor dette området.

Vi ser videre at det å bli målt på gjennomføringstidspunkt for førstegangsavhør er utfordrende. Det er lett at fokuset forskyves bort fra et helhetlig fokus på etterforskning med god fremdrift og høy kvalitet til å oppfylle førstegangsfristen i nye saker. Konsekvensen er unødvendig liggetid i etterkant av det/de gjennomførte avhørene. Denne utilsiktede virkningen er også sammensatt, hvor tilgjengelig kapasitet er en faktor. Det skal også bemerkes at en ikke ubetydelig andel av fristbruddene er oversitting av førstegangsfristen på noen få dager.

Er det behov for evaluering av fristreglene?

Dagens fristregler er vel begrunnet og har gode grunner for seg. Det dreier seg dels om svært alvorlige straffesaker, at barn og særlige sårbare voksne har et særlig krav på beskyttelse, et ønske om å styrke både arbeidet mot overgrep av barn og deres rettsikkerhet og vern, redusere denne alvorlige formen for kriminalitet samt ha en effektiv straffesakskjede.

I tillegg er tidsfaktoren for avhør av målgruppen godt begrunnet gjennom forskning hva gjelder ulike faktorer, som kan påvirke innholdet og kvaliteten på selve avhøret. Sakene kjennetegnes også ofte av et begrenset antall kilder til bevis og nære relasjoner. Avhøret av de involverte blir derfor enda viktigere.

Det er også hensyntatt at tidsfaktoren i perioden mellom anmeldelse og avhør er et viktig moment for å redusere risikoen for at barn og særlige sårbare voksne utsettes for nye overgrep.

Det er iaktatt at Danmark har en ordning hvor videoavhør skal gjennomføres så raskt som mulig, og *hvis mulig*, innen en uke fra anmeldelsen er mottatt. Det kan være hensiktsmessig å se på hvordan formålet med de differansierte fristene i større grad enn i dag kan oppnås. Det kan også være formålstjenelig å se på om en videreføring av en ukes frist i saker som krever fritak for taushetsplikt fortsatt er hensiktsmessig. Endelig kan det også være behov for å se på om ikke andre målepunkter enn kun førstegangsfrist bør innføres.

Vi kan ikke utover dette se at det er noe særskilt behov for evaluering av selve fristregelene, men heller se hen til hva som må til i tiden fremover for å oppfylle lovens krav.

Foreligger det behov for evaluering av andre deler av regelverket knyttet til tilrettelagte avhør, i så fall hvilke?

Det kan på den ene siden være enkelt å fremme forslag til ulike endringer, når lovens krav er utfordrende å oppfylle.

Det kan være grunn til å se nærmere på tydeliggjøring av vergens rolle og mandat under avhør. Det bør vurderes å frita avhørsleder fra å delta i samrådsmøtene, da disse i stor grad kan ledes av etterforsker/politifaglig etterforskningsleder.

Det kan også være fristene å foreslå å gjenoppta den tidligere ordningen med to ukers frist. På den annen side viser mye erfaring fra tidligere at frister er styrende for aktivitetsnivå. Det er mye som tyder på at en eventuell forlengelse av førstegangsfristen med en uke, kun vil føre til at "fjortendagersfristen" på samme måte som i dag, og tidligere, blir utfordrende å oppfylle.

Det vil også være viktig at fremtidig resultatkrav ikke kun vil være rettet mot førstegangsavhør alene. Førstegangsfristen skal oppfylles, men fremtidig resultatkrav må også inneholde fokus på andre kvalitetskrav i etterforskningsfasen og hele straffesakskjeden.

I dette tilfellet synes det alt vesentlige ved eksisterende regelverk, modell, tidsfrister, kompetansekrav til avhørsleder og avhører, vitneplikt og forklaringsplikt, bruk av barnehus og deltagende aktører fortsatt å være velbegrunnet og ha gode grunner for seg.

Med hilsen

Tommy Brøske
Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

